

אדם לאדם – אדם

ערב יום כיפור בגזית

תשרי תשע"ה

אני מאמין (שחקי שחקי)

מילים: שאול טשרניחובסקי
לחן: עממי רוסי

שִׁחְקִי, שִׁחְקִי עַל הַחֲלוּמוֹת,
זוֹ אֲנִי הַחֹלִים שָׁח.
שִׁחְקִי כִּי בְּאֲדָם אֲאָמִין,
כִּי עוֹדֵנִי מֵאֲמִין בָּהּ.

כִּי עוֹד נִפְשִׁי דָרוֹר שׁוֹאֶפֶת,
לֹא מְכַרְתִּיהָ לְעַגְל-פֶּז,
כִּי עוֹד אֲאָמִין גַּם בְּאֲדָם,
גַּם בְּרוּחוֹ, רֵיחַ עֵץ.

רוּחוֹ יִשְׁלִיךְ כְּבִלֵי-הַבָּל,
יְרוּמְמֵנוּ בְּמַתִּי-עַל;
לֹא בְרַעַב יָמוֹת עוֹבֵד,
דָרוֹר – לְנַפְשׁ, פֶּת - לְדַל.

שִׁחְקִי כִּי גַם בְּרַעוֹת אֲאָמִין,
אֲאָמִין כִּי עוֹד אֲמַצָּא לָב,
לָב – תְּקוּוֹתַי גַּם תְּקוּוֹתַי,
יְחוּשׁ אִשָּׁר, יְבִין כָּאֵב.

אֲאָמִינָה גַם בְּעֵתִיד,
אֶף אִם יִרְחַק זֶה הַיּוֹם,
אֶךְ בּוֹא יְבוֹא – יִשְׂאוּ שְׁלוֹם
אֶז וּבִרְכָה לְאֵם מְלֵאָם.

יָשׁוּב יִפְרַח אֶז גַּם עִמִּי,
וּבְאֶרֶץ יִקוּם דוֹר,
בְּרֶזֶל-כְּבִלְיוֹ יוֹסֵר מְנוֹ,
עַיִן-בְּעַיִן יִרְאֶה אוֹר.

יְחִיהֵ, יֶאֱהַב, יִפְעַל, יַעֲשֵׂה,
דוֹר בְּאֶרֶץ אֲמֵנָם חֵי,
לֹא בְּעֵתִיד, בְּשָׂמִים –
חַיִּי-רוּחַ לוֹ אֵין דָּי.

אֶז שִׁיר חֲדָשׁ יִשִּׁיר מְשׁוֹרֵר,
לְיִפִּי וְנִשְׁגָּב לְבוֹ עַר;
לוֹ, לְצַעִיר, מֵעַל קִבְרֵי
פְּרָחִים יִלְקֹטוּ לְזֵר.

האמיני יום יבוא

מילים: רפאל קלצ'קין
לחן: מנשה בהרב

הַיּוֹם אַחוֹת הַיָּא מִלְחַמְתָּנוּ
לִכֵּן רַחוּק אֲנִי מִכָּאן
תַּחֲוִי נָא אֶת פְּגִישַׁתָּנוּ
בְּמִטְבַּחְנוּ הַקֶּטָן.

עַל מְקוּמֵי שְׂבַחֲרֵתִיהוּ
תְּשִׁימֵי יַיִן מִלּוֹא כּוֹסֵית
תִּרְאִי כַאִילוֹ זֶה אֲנִי הוּא
יּוֹשֵׁב אֵיתָךְ כְּמוֹ תְּמִיד.

הַאֲמִינֵי יוֹם יְבוֹא
טוֹב יִהְיֶה מִבְּטִיחַ לָךְ
לְחִבֵּק אוֹתָךְ אֲבוֹא
וְהַכֵּל אֲשִׁיחַ לָךְ.

אֲתַמּוֹל לִפְעוּלָה יִצְאֵנוּ
עַד לְאֲשִׁמּוֹרֶת רֵאשׁוֹנָה
הַיּוֹם שִׁקְטָנוּ וְנִרְגַעְנוּ
וּמִכְסִיפָה כֹּה הַלְּבָנָה.

אֶת פְּגִישַׁתִּי אֵיתָךְ זִכְרֵתִי
וְשִׁמְלַתָךְ הִירוּקָה
הַלִּילָה טוֹב לִי, כֹּה אֲמַרְתִּי
כִּי אֶת קְרוּבָה מִרְחוּקָה.

הַאֲמִינֵי יוֹם יְבוֹא ...

כְּשִׁנוּבְּחִים פִּיּוֹת הַסְּטָנִים
הַמִּרְגָּמוֹת נֶאֱנַחוֹת
אֶז מִחֲשַׁבְתִּי תַעֲבִירֵנִי
אֲלֵיךְ רַעָה וְאַחוֹת.

וְאֶז אֲדַע - לְקִרְבִּי יֵשׁ טַעַם
אֶף כִּי הַמַּחִיר יִקָּר מְאוֹד
כִּדֵּי שִׁיוֹם יְבוֹא אֵי פַעַם
נוֹכַל לְנִשּׁוֹם פֹּה וְלַחֲיוֹת!

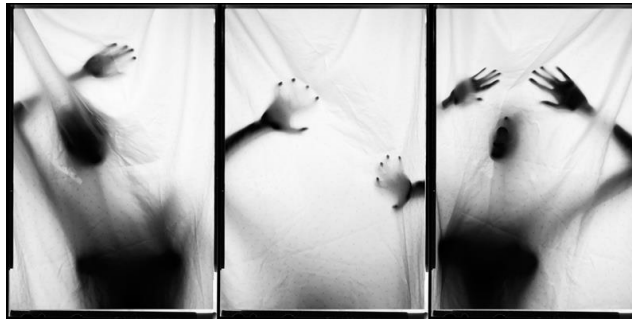
הַאֲמִינֵי יוֹם יְבוֹא ...

יסוד החיים

התבוננות מעמיקה ביסודות הטבע מראה אפוא כי האלטרואיזם הוא היסוד לקיום חיים. כל גוף חי מורכב ממכלול של תאים הפועלים בצוותא, משלימים זה את זה בנתינה ועזרה הדדית, מוותרים זה לזה, וחיים על פי העיקרון האלטרואיסטי "אחד בשביל כולם". פעילות אלטרואיסטית זו יוצרת חיבור בין התאים והופכת אותם לגוף חי אחד הפועל באיזון והרמוניה, והיא התנאי לחיים. עיקרון זה עומד ביסודן של כל המערכות בטבע. ככל שאנו חוקרים את הטבע, אנו מגלים עוד ועוד דוגמאות לכך שכל חלקיו קשורים זה לזה בהדדיות וכי החוק הכולל שפועל בטבע הוא - חיבור בין חלקים אגואיסטים באופן אלטרואיסטי.

לעומת זאת, כאשר נתבונן בטבעו של האדם נראה את ההפך הגמור. האדם חושק בכל מה שיש לזולת, הוא רוצה שיהיה לו יותר מאשר לזולת, או שלזולת יחסר, כך שישתפר מצבו היחסי ותחושת הסיפוק העצמי שלו תגדל. האדם הוא היצור היחיד ששמח מכך שרע לזולת. הוא מוכן לפגוע ולהשפיל אדם אחר אם הדבר יביא לידי כך שהוא ישיג את מבוקשו. לעומת הדרגות דומם, צומח וחי, המנוהלות על ידי הטבע דרך האינסטינקטים שבהן, האדם הוא היצור היחיד שלו יש חופש בחירה, ועם זאת הוא בוחר במודע ליהנות מעליונותו על הזולת ומשליטה בו. שימוש מעין זה בזולת מוגדר כ"אגואיזם" האנושי.

מתוך "אחד בשביל כולם", אתר "קבלה לעם" <http://www.kab.co.il>

בתור לשיקוף ריאה

מילים ולחן: מאיר אריאל

בתור בן אדם
אני יכול לחשוב אבסטרקט
ולבור לי אקט עם טקט
שיקשט לי את המצפון
עת אני בקקט
אבל בתור בן תמותה
בתור בן תמותה אני עלול להיות
קצת לא בן אדם כדי שאוכל עוד קצת לחיות.

בתור בן אדם
אני מוכן לתת כתף
ובאמת לפעמים אני גם בא
ומשתתף אבל
בתור בן תמותה
בתור בן תמותה אין לי זמן לפעמים
בתור בן תמותה אין לי זמן לפעמים.

בתור בן אדם
אני מבחין בין טוב לרע
ומשתדל גם שתמיד תמיד תמיד
תהיה ברירה בין טוב לרע אבל
בתור בן תמותה
בתור בן תמותה כשרע לי זה לא בגלל
ששכני לספסל הוא קצת הרבה יותר אומלל.

על צלמו ודמותו / יהונתן גפן

השיר הראשון הוא על צלמו
ודמותו
בצלמו ובדמותו הוא ברא אותי
בצלמו ובדמותי ברא אותו
בצלמי ובדמותו תהו ובהו

הוא רצה שאראה בדיוק כמוהו
הוא אמר:
כאן אני רוצה עיניים
ושם אף בבקשה
נא לא לשכוח את הפה
וקצת סנטר
זזהו, אל תגעו בזה יותר
תודה רבה
וככה אני רוצה אותו
וככה הוא רוצה אותי
בצלמו ובדמותו
בצלמי ובדמות
הפרי נופל לא רחוק מעץ
אך אם עץ נופל אין פרי
בצלמו ובדמותו
הייתי אומר שאלו הן אולי
שתי המילים המפחידות ביותר
בשפה העברית.

שופך דם האדם, באדם דמו יישפך. דרש רבי עקיבא: כל מי שהוא שופך דמים
מעלים עליו כאילו הוא ממעט את הדמות, מה טעם - "שופך דם האדם באדם
דמו יישפך", מפני מה - "כי בצלם אלוהים עשה את האדם".

בראשית רבא, פרשת נח, ל"ד, י"ד.

"אני בראש וראשונה הומניסט כי אני חושב שהאתגר הראשון במעלה של כל בן אדם הוא להיות מצוין בבן-אדםיות. עכשיו, כדי להבין מה פירוש להצטיין בבן-אדםיות, כלומר, מה פירוש להיות אדם איכותי, אדם טוב, אדם מפותח, אדם כמו שאדם צריך להיות, אנחנו חייבים כמובן להסתמך על מיטב ההישגים של רוח האדם, בכל התרבויות. על פי תפישתי זו צריכה להיות הקדימות העליונה של כל אדם. אחר כך אתה יכול להיות גם יהודי, נוצרי, מוסלמי, סיני, כורדי, שמאלני או ימני, אבל רק אם אתה קודם כל בן-אדם."

- פרופ' נמרוד אלוני, מתוך ריאיון על ערכים הומניסטים ועל התפתחות החברה והתרבות בישראל על ידי עמיר פריימן, יולי 2009.

רקמה אנושית אחת

מילים ולחן: מוטי המר

אם נדע, איך להרגיע, את האיבה, אם רק נדע.	כשאמות, משהו ממני, ימות ברך, ימות ברך.
אם נדע, אם נדע להשקיט את זעמנו על אף עלבוננו, לומר סליחה. אם נדע להתחיל מהתחלה.	כשתמות, משהו ממך בי, ימות איתך, ימות איתך.
כי כולנו, כן כולנו כולנו רקמה אנושית אחת חיה ואם אחד מאיתנו הולך מעמנו משהו מת בנו - ומשהו, נשאר איתו.	כי כולנו, כן כולנו כולנו רקמה אנושית אחת חיה ואם אחד מאיתנו הולך מעמנו משהו מת בנו - ומשהו, נשאר איתו.
כי כולנו, כן כולנו כולנו רקמה אנושית אחת חיה ואם אחד מאיתנו הולך מעמנו משהו מת בנו - ומשהו, נשאר איתו.	

יהדות והומניזם

כל תרבות עתיקה מעמידה במרכז את האלוהים שלה, כך גם היהדות. ההומניזם ששייך לתקופה המודרנית, מתחיל בתקופת הרנסנס באיטליה במאות 14-16, והוא מעמיד את האדם במרכז.

בנקודה זאת יש לכאורה סתירה שאי אפשר לגשר בניהם. האם ישנה באמת דיכוטומיה בלתי מתפשרת בין השתיים? בפרשת הבריאה מהו הנברא הכי חשוב? האדם! לאדם ניתנה הזכות למשול על היקום. בסיפור השני על הבריאה אלוהים מאד שוקד על רווחתו של האדם. אלוהים שוקד על חינוכו על כל היבטיו. בספרי ההלכה, שהם למעשה פרשנות מאוחרת לתנ"ך מתייחסים להיבט האוניברסאלי של סיפורי הבריאה. מדובר על אדם יחיד שהוא אב האנושות כולה. למעשה סיפור העם היהודי יכול היה להתחיל בספר שמות "באותו יום הייתם לעם...". אך לא כך הדבר, עצם הבריאה של אדם אחד בלי צבע עור מיוחד ובלי שייכות לקבוצה אנושית מיוחדת, שהוא תכליתה של הבריאה מבליט את האוניברסאליות סופרי המקרא ומפחית את ההבדל בנושא הזה, בין היהדות העתיקה לבין ההומניזם המודרני.

שוויון ערך האדם

(משנה, סנהדרין, פ"ד, מ"ה)

"לפיכך נברא האדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו כאלו איבד עולם מלא. וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו כאילו קיים עולם מלא, ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאביך, ושלא יהו מינין אומרים שתי רשויות בשמים, ולהגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה, והקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד דומה לחבירו, ולפיכך צריך כל אחד לומר בשבילי נברא העולם".

ובגרסה שטוענים שהיא קדומה יותר:

"לפיכך נברא אדם יחידי בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מעלין עליו כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא..."

(תלמוד ירושלמי [ונציה] מסכת סנהדרין פרק ד דף כב טור א /מ"ט)

"אני חושב שלהיות הומניסט פירושו מחויבות ראשונה במעלה לכבוד האדם, לשוויון ערך האדם, ולפיתוח רוח האדם. אלו הם שלושת הערכים המרכזיים.

כבוד האדם קשור לקדושת חיי האדם ולשאיפה לאפשר לבני אדם לממש את מירב הפוטנציאל שלהם, לממש את אנושיותם בצורה המיטבית. שוויון ערך האדם אומר שלכל אחד יש ערך פנימי, מובנה, ושווה לזולתו, ושעלינו לאפשר לכולם, ופה מדובר במיוחד על הקטגוריה של "גר, יתום ואלמנה", אלו שאין להם כוח פוליטי, לחיות חיים מכובדים. והערך השלישי הוא של פיתוח רוח האדם, שהאדם הדתי יקרא לו פיתוח צלם האלוהים שבאדם. שלושת הערכים האלו מתקשרים גם לערך הבסיסי של סולידאריות, של אחווה.

הערכים הללו נמצאים כמובן גם במסורת היהודית, אבל בצורה זו או אחרת ניתן למצוא אותם כמעט בכל התרבויות. יש חשיבות עצומה לכך שנבין שאנחנו בראש וראשונה שייכים למשפחת האדם, ואלה הם הערכים המובילים של המשפחה הזאת."

- פרופ' נמרוד אלוני, מתוך ריאיון על ערכים הומניסטים ועל התפתחות החברה והתרבות בישראל על ידי עמיר פריימן, יולי 2009.

"האדם הוא ייצור מורכב. לא פעם הוא מוצא עצמו בסכסוך אמיתי או מדומה עם זולתו. ברבים מהמקרים ניתן לפתור את הסכסוך בהסכמה.

בין דרישות הצדדים קיימות נקודת השקה מספיקות, אשר בראיה כוללת, מאפשרות פתרון מוסכם של הסכסוך.

פתרון זה אינו מבוסס על אלטרואיזם. הוא אינו מבוסס על תפיסה של "אדם לאדם - מלאך". הפתרון

גם אינו מבוסס על כניעה של האחד לרצונות של השני, בבחינת "אדם לאדם - זאב."

הפתרון המוסכם מבוסס על התנהגות אנושית רציונאלית, בבחינת "אדם לאדם-אדם".... אכן, גישור

אינו רק טכניקה. זו תרבות של חיים משותפים."

מתוך: על הגישור, מאת: פרופ' אהרון ברק, נשיא בית המשפט העליון בדימוס. פורסם בשערי משפט ג(1) תשס"ב.

כולנו זקוקים לחסד

מילים: נתן זך
לחן: אילן וירצברג

כולנו זקוקים לחסד,
כולנו זקוקים למגע.
לרכוש חום לא בכסף,
לרכוש מתוך מגע.
לתת בלי לרצות לקחת
ולא מתוך הרגל.

כמו שמש שזורחת,
כמו צל אשר נופל.
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד אפשר לנשום.

כולנו רוצים לתת
רק מעטים יודעים איך.
צריך ללמוד כעת
שהאומר לא מחייך,
שמה שניתן אי פעם
לא ילקח לעולם.

שיש לכל זה טעם,
גם כשהטעם תם ...
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד מאיר אור יום.

כולנו רוצים לאהוב,
כולנו רוצים לשמוח.
כדי שיהיה לנו טוב,
שיהיה לנו כח.

כמו שמש שזורחת ...

אדם בחייו / יהודה עמיחי

אָדָם בְּחַיּוֹ אֵין לוֹ זְמַן שְׁיֵהֶיָה לוֹ
זְמַן לְכֹל.

וְאֵין לוֹ עֵת שְׁתֵּהֶיָה לוֹ עֵת
לְכֹל חֶפֶץ. קִהְלֵת לֹא צָדֵק כְּשֶׁאָמַר כָּה.

אָדָם צָרִיךְ לְשָׂנֵא וּלְאַהֵב בְּבֵת אַחַת,
בְּאוֹתָן עֵינַיִם לְבָכוֹת וּבְאוֹתָן עֵינַיִם לְצַחֵק
בְּאוֹתָן יָדַיִם לְזָרֵק אֲבָנִים
וּבְאוֹתָן יָדַיִם לְאַסֹּף אוֹתָן,
לְעֲשׂוֹת אֶהְבָּה בְּמִלְחָמָה וּמִלְחָמָה בְּאַהֲבָה.

וּלְשָׂנֵא וּלְסַלֵּחַ וּלְזָכַר וּלְשַׁכַּח
וּלְסַדֵּר וּלְבַלְבֵּל וּלְאַכֵּל וּלְעַכֵּל
אֶת מֵה שֶׁהִיסְטוֹרְיָה אֲרָכָה
עוֹשֶׂה בְּשָׁנִים רַבּוֹת מְאֹד.

אָדָם בְּחַיּוֹ אֵין לוֹ זְמַן.
כְּשֶׁהוּא מְאַבֵּד הוּא מְחַפֵּשׁ
כְּשֶׁהוּא מוֹצֵא הוּא שׁוֹכַח,
כְּשֶׁהוּא שׁוֹכַח הוּא אוֹהֵב
וּכְשֶׁהוּא אוֹהֵב הוּא מִתְחִיל לְשַׁכַּח.

מוֹת תְּאֵנִים יְמוֹת בְּסִתּוֹ
מְצַמֵּק וּמְלֹא עֲצָמוֹ וּמְתוֹק,
הַעֲלִים מִתִּיבָשִׁים עַל הָאֲדָמָה,
וְהַעֲנִפִים הַעֲרָמִים כְּבָר מְצַבִּיעִים
אֶל הַמְּקוֹם שֶׁבּו זְמַן לְכֹל.

מתוך: "שישה בנים - ספר עזבון לזכר הבנים שנפלו במלחמת יום כיפור" קיבוץ נען

(14.10.67):

כנראה שלעולם תרדוף ולא תרפה ממני התמונה של האנשים, בני האדם, העוברים בשבריר שנייה אחד מן החיים, מן הכל – אל הלא כלום. פעמים רבות מתעורר הכבוד לרגשות אדם, אל הפלא הזה של החיים. אני חי וחש ויודע כמה אני מייחל לימים הבאים, רוצה לחיות בעולם הזה, לספוג לתוכי את הכל, לשאוף, כמה יפה יכול להיות הכל. יש דבר יותר קדוש מחיי אדם?

(10.06.67):

למה מביאה המלחמה את האדם? המלחמה מגלה את האדם האמיתי, כל אחד עומד במערומי נפשו. יש המתעלים, התנהגותם עם חבריהם ועם האויב מצדיקה את השם "אדם", ויש היורדים לשפל מדרגת החיה. לא די לנצח, יש לדעת איך להישאר אדם. הדבר המעודד ביותר עבורי הוא שיצאתי מתוך חלום בלהות, ונשארתי, כמו עוד אחרים, כשלא הכתמנו את הצלם בו נולדנו בתור בני אדם.

קובי רבינוביץ'

"אין מצב חוץ ממוות שהוא בלתי הפיך. אבל עם שכובש עם אחר - באופן בלתי נמנע מנסח את היחסים בין בני אדם באופן היררכי: מי חזק יותר, החיים של מי שווים יותר, החיים של מי לא שווים כלום. אלה לא דברים שבמהרה אפשר להיפטר מהם. גם אם השלום יגיע הלילה בדרך פלא, יש דברים שכבר לא יתפרקו בדם שלנו, כחברה. כדי להגיד דבר כמו 'למה הרגו רק 500 ילדים בעזה?' אדם צריך לאבד צלם אנוש. כדי למחוק מישהו אחר באופן כזה, אתה חייב למחוק את עצמך קודם, להימחק. אלה אנשים מחוקים."

מתוך: "הייתי שמח להיות יותר קליל, אבל לא יצא" - ריאיון עם דוד גרוסמן, מאת: יוני ליבנה, ידיעות אחרונות, 05.09.2014

השבוי (מקור לא ידוע)

אבא, אני כותב לך, על מקרה פעוט לכאורה, שבכל זאת דכך את רוחי. הזחל"ם שלי קיבל משימת סיור בכפר על "הגבול" החדש עם סוריה, שנוצר עם גמר הלחימה של ששת הימים. לפתע הבחנו בין בתי הכפר הסורי הנטוש בדמות של חייל סורי. היה רגע של מתח וכל הרובים כוונו אליו. קראנו לו בערבית שירים את ידיו והוא אכן עשה כך. קראנו לו להתקרב אל הזחל"ם שלנו והעלנו אותו עליו.

הוא היה בחור נמוך קומה, צעיר מאד, ממש נער. נתנו לו מימיה והוא שתי ושתה. ראינו שהוא כמעט מת מצמא. ראינו שהוא מותש, ולמרות שהיו בינינו כמה דוברי ערבית הם לא הצליחו לדובב אותו. ניחשנו שחבריו זנחו אותו בבריחתם המבוהלת, ורחמינו נכמרו עליו. פתחנו את מנות הקרב שלנו ונתנו לו לאכול.

נסענו להסגיר אותו למחנה שבויים גדול שהוקם בימים האחרונים ברמת הגולן. הנסיעה ארכה שעות ולאט לאט הוא התחיל מספר על עצמו ועל משפחתו. אני שלא ידעתי ערבית, הבנתי שהוא בא ממשפחה ענייה מאד, והתגייס לצבא מסיבות של פרנסה. עדיין לא מלאו 17 שנים, וכמו ששיערנו הוא פשוט ננטש ע"י חבריו.

משהגענו למחנה השבויים, ראינו מאות שבויים יושבים על הארץ, ידיהם על ראשיהם, ואנשי המשטרה הצבאית מסתובבים ביניהם. המפקד שלנו הוריד את השבוי מהזחל"ם, נתן לו יד ולקח אותו לשער המכלאה הענקית.

כעבור כמה דקות מפקדנו חזר בלי השבוי, ואנו ראינו שהוא מדוכדך. שאלנו אותו מה קרה? והוא סיפר לנו שהוא מסר את השבוי לשומר גברתן שעמד בשער המכלאה. כמו שהוא מסר אותו לידי השומר, הלה הוריד לו מכה הגונה על הראש, קילל אותו בערבית, והושיב אותו בכוח על הקרקע. לשאלת מפקדנו למה הוא עושה את זה, הוא ענה: "זאת קבלת הפנים הסטנדרטית כאן, אם הם לא יפחדו מאתנו הם עלולים להתמרד".

אבא, אתה חינכת אותי על אחוות עמים, זה אפילו היה כתוב על שער העתון שלנו, אבל אולי זאת אשליה?

בןך האוהב, שמקווה בקרוב לחזור למשק.

בְּמִפְרָץ הַפְּנִימִי

שאלה: האם היתה זו מלחמה?
 כל רגעי המלחמה ברחתי מעצמי
 אל עורי, אל קרבי
 והדם בעבע פנימה אל מקורו,
 מעין אבותי, אבות אבותי,
 מקשרת הייתי אל בדידותם
 הנרדפת לארץ יבשות ועדנים.

רק בכי התינוק וקול הילד
 עקרו אותי מנבכי
 אל נשימה הכרחית ואטומה
 עד שוב האור, האיר, השפיות.
 שאלה, האם זו חזרה אל עצמי
 או בריחה מעמס הדורות,
 מגונרת גורל: יהודיה
 "ידישע טאקטער", "ידישע מאמע
 וכל היתר תפאורה.

מתוך: "ההפלגה האחרונה", מאת: אורה לוטן

השאר לי אך זאת / נתן זך

השאר לי אך זאת: את זכר
 הדברים שגרמו לי לשעות
 אליך, דרכי אלי,
 דרךך. ועל הכל:

את הכאב ואת השמחה,
 את כל כאב השמחה
 את כל שמחת הכאב

שבשלה, שבשלו
 אני מודה ולא אבוש,
 שהכל היה כדאי,

שהכל היה חיי,
 גם לשווא, גם לא עכשיו,
 וכך גם נתכוון ודאי להיות.

"לפיכך נברא אדם יחידי בעולם, ללמד שכל
 המאבד נפש אחת, מעלים עליו כאילו איבד עולם
 מלא; וכל המקיים נפש אחת, מעלים עליו כאילו
 קיים עולם מלא."
 (משנה, סנהדרין ד ה)

אמר רבי שלמה מקארלין:
 אם רוצה אתה להרים אדם השקוע בבוע, אל
 תחשוב שדי לך אם אתה מושיט לו את ידך. עליך
 לרדת למטה, לתוך הבוע, לתפוס אותו בשתי ידיים
 חזקות ולמשוך אותו ואת עצמך לאור.

(מאוצר החסידות)

"חובה עלינו לזכור את החסמים המסורתיים של החינוך: פונדמנטליזם דתי וטוטליטריזם אידיאולוגי, אשר לאורך ההיסטוריה שיעבדו את רוח האדם, סירסו את מקורות חינוכיותו ודיללו את אישיותו. מה חוסם את החינוך, כאן ועכשיו? לא החומר חוסם את החינוך או לפחות לא בעיקר החומר. רוח חוסמת את החינוך: רוח רעה, רוח דלה, רוח אלימה, רוח שמתנכרת לרוח ואף עוינת אותה. החינוך לא עומד לבדו. הוא נטוע בחברה, בתרבות, בלשון, בכלכלה ובפוליטיקה; הוא מבטא אתו ומכונן אתו וכשהאתוס נטול רוח - וגרוע מכך עוין רוח - החינוך אינו יכול להתרומם; הוא יכול להיות כנוע ושגרתי, אך הוא יכול גם להיות מרדני - להיות אוונגרד, חלוץ לפני המחנה, פורץ דרך ומשחרר מחסומים. זו כמובן הכרעה פרופסינולית, הכרעה, שעצם היתכנותה כבר מניח קיומה של מודעות חופשית וביקורתית - מודעות נדירה במקומותינו.

נתחיל מהתופעה, אחר כך נמנה את סיבותיה. רוח שמתנכרת לרוח, היא, קודם כול, ויתור על המלה רוח וכול מה שהיא מייצגת. זהו ויתור על האידיאל החינוכי והתרבותי של פיתוח כוחות הנפש והשכל לכלל אנשיות מרהיבה - מלאה, שלמה, מוסרית, יפה, מופתית. רוח נושבת, שמחיה את האדם היא רוח הכמהה לחוכמה, ליופי, לצדק; רוח השואפת בחריצות להעשיר את העולם במשמעות ובפשר, באמת, בצדק, ביופי ובשלום; רוח המכירה בתפקידן של ההגות, הספרות והשירה כארכיטקטיות הדומיננטיות ביותר של רוח האדם ודמות החברה; רוח שמבקשת לצאת לטיול אורייני במחוזות היצירה האנושית וליצור לעצמה - מתוך שלל המצוי - צורה משלה, סגנון שיכבד את בעליה. 'חייה כיצירת אמנות!' - זו תביעתו של כול חינוך עצמי, שלוקח את עצמו ברצינות."

מתוך: מה חוסם את החינוך? נמרוד אלוני 2002

"כל פעם שאני הולך להפגנה או צריך לכתוב מאמר פוליטי, אני חושב על האיש הזה שעמד שנים והפגין נגד מלחמת וייטנאם מול הבית הלבן. שנים, כל יום שישי. עמד שם את השעתיים שלו, עם שלט כזה. בסוף ניגש אליו איזה עיתונאי ושאל אותו במין גיחוך, 'תגיד לי, אדוני, אתה באמת חושב שתוכל לשנות את העולם?' והוא אמר, 'לא, אני רק מוודא שהעולם לא ישנה אותי'. לפעמים, זה המקסימום שאפשר לייחל לו במצב כל כך מעוות כמו המצב שלנו."

מתוך: "הייתי שמח להיות יותר קליל, אבל לא יצא" - ריאיון עם דוד גרוסמן, מאת: יוני ליבנה, ידיעות אחרונות, 05.09.2014.

מעגל האיזון בטבע

בשנים האחרונות המחקר המדעי מוביל אותנו לגלות שכל הטבע (הדומם, הצומח, החי ובני האדם), הוא מעין גוף אחד. הכול תלוי בכול, ולא ניתן לשנות דבר אחד בלא להרגיש תגובה במקום אחר. כל הפרטים שבמציאות הם חלקים של מערכת אחת כוללת וסגורה. ניתן לראות זאת בטבע, בין בני האדם ובקשרים שבין הפרטים השונים בכל דרגת התפתחות.

חקירת חוקי הקיום הבריאה של הגוף החי ושל המערכות בטבע מביאה אותנו לגילוייה של תופעת האלטרואיזם. למרות שעל פניו נראה הטבע כזירה אגואיסטית שבה מתמודדים ונאבקים הפרטים זה בזה והחזק שורד, התבוננות ביתר עמקות ובראיה כוללת מראה שכל המאבקים וההתמודדויות פועלים דווקא ליתר איזון ולתמיכה קיומית הדדית, ליתר בריאות ולהתפתחות מוצלחת יותר של הטבע בכללו.

אם נתבונן בגוף חי המכיל תאים שונים נגלה תופעה מעניינת. נראה שכל תא לכשעצמו, אם נתבונן בו כיחידה בפני עצמה, מתפקד כאגואיסט ו"חושב" על עצמו בלבד. אולם כאשר נביט בו כחלק ממערכת, כתא בגוף, נראה כי הוא מקבל לעצמו רק את המינימום הנחוץ לקיומו וכל יתר פעילותו מכוונת כלפי הגוף. הוא מתנהג כאלטרואיסט, "חושב" רק לטובת הגוף כולו ומתפקד בהתאם לכך.

יוצאים מן הכלל הם התאים הסרטניים, אשר אינם מתחשבים בסביבתם, הורסים אותה ובכך יוצרים מרחב פנוי לצמיחתם. הם ממריצים את כלי הדם הסמוכים להם לנבוט אל תוך עומק הגידול הממאיר כדי להזין אותו, ובדרך זו משעבדים את עבודת הגוף כולו לטובת עצמם. התאים הסרטניים מביאים למות הגוף על ידי פעילותם האגואיסטית. אך מות הגוף הוא גם מות "רוצחיו". כל העורמה שבה נוקטים התאים הסרטניים בהליך השתלטותם על הגוף מובילה אותם רק אל הכחדתם עצמם. וכך, כאשר האגואיזם מטפח את עצמו הוא מוביל את הכול למוות, כולל את עצמו. יוצא כי התנהגות אגואיסטית ו"אי התחשבות" בכללות הגוף מוליכים היישר לקראת האבדון...

...בעוד שבדרגת הגוף החי האלטרואיזם טבוע כחוק הקיום, בדרגת האנושית עלינו לבנות יחסים כאלה בכוחות עצמנו. עלינו לחיות בנתינה הדדית, בדאגה לטובת הזולת ולכלל האנושות. כשנתחיל לחשוב על כך ולפעול לקראת זה, נרגיש מייד תגובה מצד הטבע. שינוי המגמה מצדנו יביא להקלה של התופעות השליליות והייסורים ובכך נגרום לעצמנו ולסובבים אותנו תחושת סיפוק ואושר בכל תחומי החיים.

מתוך "אחד בשביל כולם", אתר "קבלה לעם" <http://www.kab.co.il>

**אל תלך לפני
כי אולי לא אצעד אחרך
אל תלך מאחורי
כי אולי לא אדע להוביל
לך פשוט לצדי
והיה ידידי.**

אלבר קאמי

"טוב יהיה, כפטרוטיות של ממש החורגת מעצבות הקהילה ומדמעות הרגע, אם נגייס לחיים את יפי המתים: נשווה לנגד עינינו את היפות והנאצלות בתכונות, שבימי שכול כה היטבנו לנסחן, ונעשה אותן לאידיאלים המנחים של חיינו - בחינוך, בתרבות, בפוליטיקה, בסביבות האנושיות ובסביבות הטבעיות. נתגייס כולנו לדחוק למקומו הראוי את שיח המצליחנות, הכוחנות והנהנתנות, ונקים מחורבותיו את השיח האידיאליסטי והמאתגר של אנושיות במיטבה - של "אמת, דין ושלוש"; של הגיון, הגינות והרמוניה; של חירות, שוויון ואחוזה."

מתוך: "לגייס לחיים את יפי המתים" / נמרוד אלוני, Ynet, 20.07.2008

אתה פלא

כתב: פאולו קזאלס
תרגמה והלחינה: חוה אלברשטיין

<p>והבט בגופך - איזה פלא הוא, רגליך, ידיך, אצבעותיך הזריזות האופן בו הינך מתנועע ...אתה פלא! עשוי אתה להיות כשייקספיר מיכאלאנג'לו בטהובן... טמונה בך היכולת לכל דבר - כן, פלא הינך.</p> <p>וכאשר תגדל - התוכל אז לפגוע באדם אחר אשר כמותך הוא פלא? גם הוא יחיד ומיוחד גם הוא פלא!</p> <p>עליכם להוקיר זה את זה עליכם לעבוד כולנו חייבים לעבוד כדי להפוך את עולמנו זה יהא ראוי לילדיו. אהבת המולדת אך דבר טבעי הוא מדוע תחדל האהבה בגבול?</p>	<p>כל רגע בו אנו חיים הוא רגע חדש. כל רגע בו אנו חיים אין שני לו ביקום. לא היה כמותו מעולם ולא יהיה עוד לעולם.</p> <p>- ומה מורים אנו לילדינו בבית הספר? מלמדים אנו אותם כי שניים ועוד שניים הם ארבעה, וכי פאריס היא בירתה של צרפת... מתי נלמד אותם גם מה שהינם?</p> <p>עלינו לומר לכל אחד מהם: יודע אתה מה שהינך? אתה פלא! אתה יחיד ומיוחד. אתה פלא.</p> <p>בכל העולם כולו אין עוד ילד אחד בדיוק כמותך. אתה פלא אתה יחיד ומיוחד.</p>
--	---

אדם לאדם אדם / אברהם חלפי

אדם לאדם אדם -	חיינו כיער.
ואדם נביאו.	שיאי צמרותיו גלויים לרוח אוכלת שיאים.
מאשפתות, מקברים	הרוח מכה איזמות
ארים	בעצי החיים.
עצמותיו.	בראשית ברא אלוהים החלום והאחרית.
ממרחקים אביאו.	כזה הנני: אהבתי עד להשחית.

וְאֶהְבֶּתְּ, אָדָם, לָאָדָם -
עד שפיכת דם.

"כי ההומניסטיקה החיה היא פשוט שמחת המגע באנשים. היא שעת ההנאה שלהם. היא שעת הדיבור שלהם, שעת נוכחותו של אדם כפי שהוא אדם, של הרפתקאות רוחו, של דמיונו, של סקרנותו וגם של מציאת האחר, המתחכך בו בצידו והשונה ממנו, שעת חמלת האדם, שעת דעת אפסותו, בלי נמיכות קומה מפני המדע, בלי העמדת פנים מדעית. שעת ההומניסטיקה היא אפשרות לשעת פגישה יפה לאדם אחד עם פרפור דיבורו של אדם אחר, ברגע של קשב. רגע שאם יודעים כמוהו, לא מוותרים עוד עליו ולא חדלים עוד מחפש אותו, תמיד."

מתוך: טיבה של הדעת ההומניסטית והסכנות האורבות לה מצד ה"מדעיות" / יזהר סמילנסקי